

Siivola Heli

14.10.2025

Viite

Napsauta tähän ja kirjoita viite.

Yleisten asioiden neuvosto 21.10.2025

Neuvosto kokoontuu 21.10.2025 Luxemburgissa. Suomea edustaa eurooppaministeri Joakim Strand.

Neuvosto käy periaatekeskustelun **EU:n monivuotisesta rahoituskehyksestä 2028–2034** keskittyen rahoituskehyseskustelun horisontaalisiin elementteihin ja otsakkeeseen 2 (Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus). Suomen kannat rahoituskehyskokonaisuuteen on muodostettu E-kirjeessä E 73/2025 vp. Komission esittämät rahoituskehyseskustelun yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen. Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi makсутаakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutlaatuihin asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana. Suomelle on keskeistä, että tulevaan rahoituskehykseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa mahdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä mahdollisuus. Suomi tukee kehyksen rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi.

Neuvosto saa puheenjohtajan **tilanneselvityksen yksinkertaistamiseen tähtäävistä lainsäädäntö-paketeista**. Suomi ottaa tilanneselvityksen tiedoksi. Suomi tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Osana strategisen kilpailukyvyn vahvistamista toimien tavoitteena tulisi olla nykyistä ennustettavampi ja vakaampi yritysten toimintaympäristö.

Neuvosto keskustelee **lokakuun Eurooppa-neuvoston** (23.–24.10.) päätelmäluonnoksesta, jonka aiheita ovat etenkin Ukraina, Lähi-itä, puolustus ja turvallisuus sekä kilpailukyky ja kaksoissiirtymä. Suomi korostaa, että EU:n kunnianhimon tason tulisi säilyä korkeana *Ukrainan tukemisessa*. Suomi suhtautuu rakentavasti pyrkimykseen käyttää Venäjän keskuspankin pysäytettyjä varoja Ukrainan tukemiseksi sekä pitää komission viimeaikaista aloitteellisuutta oikeansuuntaisena ja hyvänä pohjana jatkotyölle. Kestävä ja oikeudenmukainen rauha edellyttää Ukrainan neuvotteluaseman vahvistamista yhtäältä Ukrainalle toimitettavan aseavun ja muun tuen sekä toisaalta Venäjän taloudelliseen kykyyn vaikuttavien pakotteiden kautta. Osana kansainvälistä yhteisöä Suomi jatkaa ponnisteluja vakauden lisäämiseksi *Lähi-itään*. Suomi pitää välttämättömänä *Euroopan puolustuskyvyn* nopeaa vahvistamista erityisesti Venäjän muodostamaan pitkäaikaiseen uhkaan vastaamiseksi. Suomen näkemyksen mukaan *EU:n strateginen kilpailukyky* perustuu unionin omien vahvuuksien edelleen kehittämiselle ja markkinaehtoisille ratkaisuille. Suomi pitää tärkeänä konkreettisia toimia sisämarkkinoiden vahvistamiseksi erityisesti palveluiden, tavaroiden ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden osalta ja korostaa kasvun hakemista mm. digitalisaatiosta. Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta asettaa EU:lle vuodelle 2040 90 prosentin nettopäästövähennystavoite, joka kattaa sekä päästöt että poistumat, edellyttäen että komission jatkotyötä ohjaavina periaatteina huomioidaan riittävällä tavalla maankäyttösektorin epävarmuudet, teknologianeutraalius, kustannustehokkuus ja teknologiset nielut.

Kokouksessa järjestetään myös järjestyksessään yhdeksäs SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen kuuleminen **EU:n arvojen kunnioittamisesta Unkarissa**. Suomi jatkaa vaikuttamista sen puolesta, että EU:n yhteisistä arvoista pidetään tiukasti kiinni. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmis-oikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta.

Asialista:

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Lainsäädäntökäsittelyt

(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Monivuotinen rahoituskehys 2028–2034

s. 3

Periaatekeskustelu

Yksinkertaistamiseen tähtäävät koontipaketit

s. 10

Tilanneselvitys

Muut asiat

Muut kuin lainsäädäntöasiat

23.–24. lokakuuta 2025 kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu:

päätelmät

s. 14

Keskustelu

Unionin arvot – Unkari / SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen perusteltu ehdotus s. 19

Kuuleminen

Muut asiat

Lisäksi kokouksen yhteydessä järjestetään eurooppalaista demokratian kilpeä käsittelevä lounas.

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/5/2025-VNK-109

Kaunismaa Eeva

9.10.2025

Yleisten asioiden neuvosto 21.10.2025; Monivuotinen rahoituskehys (2028-2034)

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 21.10.2025

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi (MFF) vuosille 2028-2034.

Komission ehdotus sisältää kattavan tiedonannon ”Dynaaminen EU:n talousarvio tulevaisuuden tarpeisiin – Monivuotinen rahoituskehys 2028-2034”, sekä ehdotuksen rahoituskehysasetukseksi, ehdotuksen toimielinten väliseksi sopimukseksi, ehdotuksen omia varoja koskevaksi päätökseksi, kansallisen ja aluetason kumppanuusrahastoa koskevan asetusehdotuksen (jatkossa NRP-suunnitelma), kilpailukykyrahastoa koskevan asetusehdotuksen, Verkkojen Eurooppa -asetusehdotuksen, Globaali Eurooppa -asetusehdotuksen, asetusehdotuksen EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurannasta ja horisontaalisista periaatteista ja joukon muita sektorikohtaisia ehdotuksia. Komissio täydensi odotetusti ehdotuksiaan 3.9.2025 antamalla lisää sektorikohtaisia ehdotuksia.

Neuvostossa rahoituskehysneuvottelut käydään yleisten asioiden neuvostossa. Komissio esitteli ehdotuksensa yleisten asioiden neuvostolle ja neuvosto kävi alustavan periaatekeskustelun aiheesta 18.7.2025. Kehysehdotuksen tekninen käsittely neuvoston MFF-työryhmässä alkoi heinäkuussa ja on jatkunut syys-lokakuussa.

Yleisten asioiden neuvosto käy 21.10.2025 kokouksessaan periaatekeskustelun tulevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä. Ennakkotietojen mukaan keskustelussa

keskityttäisiin rahoituskehusehdotuksen horisontaalisiin elementteihin ja otsakkeeseen 2 (Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus). Rahoituskehusehdotuksen käsittelyä on tarkoitus jatkaa 17.11.2025 yleisten asioiden neuvostossa. Puheenjohtajavaltion on tarkoitus antaa 16.12.2025 yleisten asioiden neuvostossa edistymisraportti rahoituskehusehdotuksen käsittelystä Tanskan puheenjohtajakaudella.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus tarkastella edistymistä rahoituskehusehdotuksen käsittelyssä joulukuussa 2025. Puheenjohtajavaltio on ilmoittanut tavoitteensa olevan esittää joulukuun 2025 Eurooppa-neuvoston kokouksessa ensimmäinen versio nk. neuvottelu-laatikosta.

Rahoituskehysneuvotteluja yleisten asioiden neuvostossa jatketaan Kyproksen (kevät 2026) ja Irlannin (syksy 2026) puheenjohtajakausilla. Mikäli neuvottelut etenisivät aikaisempien neuvottelukierrosten aikataulussa, sovittaisiin rahoituskehuksesta yksimielisesti jäsenvaltioiden kesken Eurooppa-neuvostossa aikaisintaan loppuvuodesta 2026 tai vuoden 2027 alkupuoliskolla.

Suomen kanta

Suomen kannat rahoituskehyskokonaisuuteen on muodostettu E-kirjeessä E 73/2025 vp.

Yleisten asioiden neuvostossa käytävän periaatekeskustelun osalta keskeisimpiä kantoja ovat mm. seuraavat:

Komission esittämät rahoituskehusehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Suomi kannattaa komission ehdotusta rahoituskehysten otsakkeiden ja rahoitusohjelmien määrän vähentämisestä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta pystyttäisiin paremmin vastaamaan muuttuviin tilanteisiin ja saavuttamaan synergiaetuja.

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksu-osuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutlaatuihin asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana.

Suomi vastustaa esitettyjä, edellä mainittuja, yhteisvelkaan perustuvia uusia lainarahoitteisia investointivälineitä, eli kriisivälinettä ja Catalyst Europe -välinettä.

Suomelle on keskeistä, että tulevaan rahoituskehukseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus.

Suomi tukee kehyksen rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Suomi korostaa, että yksinkertaistamisen tulee ulottua myös toimeenpanoon hallinnollista taakkaa välttämällä.

Suomi korostaa, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehyksen joustavuutta tulisi lisätä, jotta kehyskauden aikana kyettäisiin oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen.

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa huomattavasti puolustusta tukevan rahoituksen määrää tulevassa rahoituskehyskässä. Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleerakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi.

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa kilpailukykyrahoitusta merkittävästi.

Suomi pitää oikeana lähtökohtana komission ehdotusta kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistämiseksi yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi. Suomi pitää myös tarkoituksenmukaisena, että kilpailukykyyn vahvistamiseksi voitaisiin tarjota monimuotoista tukea, kuten avustuksia ja lainoja sekä niin kutsuttua sekamuotoista rahoitusta hankkeiden eri vaiheissa.

Suomi korostaa erityisesti rahoitustakausten merkitystä riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi.

Suomi katsoo, että puolustus- ja kaksikäyttötarkoituksiin kohdennettavan rahoituksen merkitystä tulisi painottaa laajasti kilpailukykyrahoituksessa.

Suomelle on ensisijaista, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan.

Suomen tavoitteena on, että omien varojen järjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Sen tulee tarjota riittävät ja vakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi.

Pääasiallinen sisältö

Yleistä

Komission ehdotus perustuu unionin poliittisiin painopistealueisiin eli kilpailukykyyn, turvallisuuteen, vähähiilistämiseen, kestäväan kehitykseen, ja taloudelliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen.

Komissio tavoittelee ehdotuksellaan myös aiempaa yksinkertaisempaa, läpinäkyvämpää ja johdonmukaisempaa talousarviota. Lisäksi tavoitellaan selvästi nykyistä joustavampaa kehystä, jonka avulla pystyttäisiin paremmin vastaamaan unionin muuttuviin tarpeisiin. Komission mukaan uusi kehys myös vahvistaa Euroopan sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin, ja ehdotukset linkittyvätkin vahvasti oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen.

Komissio ehdottaa rahoituskehyksen merkittävää rakenteellista yksinkertaistamista ja uudistamista. Ehdotus vuosien 2028–2034 monivuotiseksi rahoituskehys jakautuisi neljään pääotsakkeeseen nykyisen seitsemän sijaan, joista kolme vastaisi talousarviosta tuettavia unionin tärkeimpiä toiminta-aloja ja joissa keskitytään yhteisten poliittisten painopisteiden toteuttamiseen. Neljäs otsake kattaisi EU:n hallintomenot.

Kokonaistaso

Komissio esittää rahoituskehyksen kokonaistasoksi (sitoumukset) 1 763 mrd. euroa (vuoden 2025 kiintein hinnoin), eli 1,26 % EU:n bruttokansantulosta (BKTL). Edellä mainittu luku ei sisällä kehyksen ulkopuolisia avustuvälineitä (joustoväline, Ukraina-varaus ja Euroopan rauhanrahasto), joista kuitenkin sovitaan osana rahoituskehysratkaisua.

Suomi on vakiintuneesti käyttänyt rahoituskehyksen kokonaistasosta lukuja, jotka sisältävät kaikki nyt sovittavat sitoumukset, myös ulkopuoliset välineet. Tällöin komission ehdotuksen kokonaistasoksi muodostuu yhteensä 1 893 mrd. euroa sitoumuksina, eli noin 1,35 % EU:n BKTL:stä. Kehyksen kokonaistasoon sisältyisi myös elpymisvälineen takaisinmaksuun osoitettu 149,3 mrd. euroa.

Tähän nykykauden vertautuvat luvut ovat 1 321 mrd. euroa (ml. kehyksen ulkopuoliset erityisvälineet ja Euroopan rauhanrahasto) eli noin 1,05 % EU:n BKTL:stä. Vastaavasti vain kehyksen sisällä luvut ovat 1 272 mrd. euroa eli noin 1,01 % EU:n BKTL:stä. Komission esitys tulevaisuuden rahoituskehyskokonaisuudeksi onkin noin 572 mrd. euroa voimassa olevaa rahoituskehystä suurempi.

Joustavuus

Komission ehdotuksessa esitetään joustavuuden lisäämistä usein eri toimin, kuten 1) laajempien ohjelmakokonaisuuksien avulla, jolloin rahoitusta olisi tehokkaammin uudelleen kohdennettavissa kokonaisuuden sisällä, 2) sisällyttämällä rahoitusohjelmiin enemmän ohjelmoimatonta rahoitusta, 3) kasvattamalla kehyksen ulkopuolista joustovälinettä ja 4) perustamalla erillinen kehyksen ulkopuolinen ja lainarahoitteinen kriisimekanismi, josta myönnettäisiin lainamuotoista rahoitustukea jäsenvaltioille.

Lainarahoitteisuus

Komissio esittää kahta erillistä lainarahoitteista välinettä, kriisimekanismia ja Catalyst Europe -välinettä. Molemmat välineet perustuisivat ns. lainalla lainaa -periaatteeseen, jossa komissio voisi tarjota yksittäiselle jäsenvaltiolle lainalla rahoittamaansa lainamuotoista tukea. Molemmat lainavälineet olisivat varsinaisen rahoituskehysrakenteen ulkopuolella eivätkä myöskään sisälly rahoituskehyksen kokonaistasoon. Välineille esitetyt euromääräiset kokonaistasot kuvastavat välineestä annettavan lainamuotoisen tuen enimmäismääriä.

EU-rahoituksen ehdollisuus, tulosperusteisuus ja seuranta

Tulevaan rahoituskehykseen liittyvän ehdollisuuden osalta ehdotuksessa viitataan voimassa olevaan ehdollisuusasetukseen koskien oikeusvaltioperiaatteen noudattamista jäsenvaltioissa. Komissio ei esitä tämän asetuksen muuttamista ja korostaa sen kokonaisuutta soveltamista myös tulevan rahoituskehyskokonaisuuden osalta.

Uutena elementtinä komissio esittää NRP-suunnitelmia koskevassa asetusehdotuksessa EU:n perusoikeuskirjaan ja oikeusvaltioperiaatteeseen kytkeytyvien horisontaalisten periaatteiden ulottamista kaikkiin NRP-suunnitelman rahastoihin vahvistaen rahoituksen saamisen ennakoedellytyksiä. Jäsenvaltioiden olisi noudatettava periaatteita sekä rahaston suunnitteluvaiheessa että koko rahaston toimeenpanon aikana. Komissiolla olisi ehtojen

täyttymättä jäädessä mahdollisuus pidättää varojen maksaminen jäsenvaltioille, joka ei noudattaisi periaatteita.

Komission tarkoituksena olisi yhdenmukaistaa EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurantaa ottamalla käyttöön yhtenäinen menetelmä EU:n budjetin menojen seuraamiseksi ja toteutumisen valvomiseksi, samoin kuin vahvistaa tulostietojen raportointia ja rahoitusmahdollisuuksista tiedottamista. Tulosseurantajärjestelmässä vahvistettaisiin myös yhteiset säännöt nk. "ei merkittävää haittaa" -periaatteen noudattamiseksi kaikissa EU-ohjelmissa.

Otsake 1, Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto (NRP-suunnitelmat)

Ensimmäinen otsake kattaisi jäsenmaille suoraan kohdentuvan rahoituksen. Rahoitus kattaisi yhteisen maatalouspolitiikan, koheesiopolitiikan ja sisäasioiden rahoituksen sekä sosiaalisen ilmastotoimien rahaston. Lisäksi jäsenvaltiokohtaiseen rahoitukseen tuotaisiin aiemmasta poiketen uutena painopisteenä puolustus ja lisäksi siitä voitaisiin rahoittaa kansallisia, jäsenvaltion sisäisiä, liikennehankkeita.

Otsake 2, Eurooppalainen kilpailukykyrahasto sisältäen puolustustutkimuksen erityisohjelman ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelma

Komissio ehdottaa uutta kilpailukykyrahastoa, jolla rahoitettaisiin useiden nykykehysten ohjelmien toimia.

Rahaston yleisenä tavoitteena olisi vahvistaa Euroopan kilpailukykyä, erityisesti strategisilla aloilla ja EU:lle kriittisissä teknologioissa koko rahoituksen elinkaaren ajan. Rahastolla olisi neljä politiikkaikkunaa; 1) puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen (58,7 mrd. euroa sisältää Innovaatorahasto-osuuden noin 35 miljardia euroa), 2) terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous (20 mrd. euroa), 3) digitaalinen johtoasema (48,5 mrd. euroa) sekä 4) resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus (115,7 mrd. euroa).

Otsakkeeseen 2 sisältyvät komission ehdotuksessa mm. Horisontti Eurooppa -ohjelma sekä Verkkojen Eurooppa (CEF)-ohjelma.

Otsake 3, Globaali Eurooppa -väline

Komissio ehdottaa EU:n ulkosuhderahoituksen (nykyinen naapuruus-, kehitys- ja yhteistyöväline, NDI-CI), EU-jäsenyyttä valmistelevalle rahoituksen (nykyinen IPA III) ja Länsi-Balkanin tukivälineen sekä humanitaarisen avun välineen yhdistämistä yhdeksi EU:n ulkosuhderahoituksen kokonaisuudeksi. Tavoitteena olisi ulkosuhderahoituksen yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen niin, että EU pystyy vastaamaan aiempaa paremmin muuttuvan geopoliittisen toimintaympäristön haasteisiin.

Ukrainan rahoitustuki luettaisiin kehysten ulkopuoliseksi rahoitukseksi (Ukraina-varaus 88,9 mrd. euroa), mutta rahoitus kohdistettaisiin Ukrainalle Globaali Eurooppa -ohjelman kautta. Komissio ehdottaa, että Ukrainaa voitaisiin tukea sekä avustuksin että lainamuotoisesti.

Otsake 4, EU:n hallinto

Komissio ehdottaa hallinnon menotason nostamista.

Omat varat

Komissio ehdottaa EU:n omien varojen järjestelmään muutoksia, kuten kokonaan uusia tuloja.

Komissio ehdottaa muutoksia nykyisiin omiin varoihin ja omien varojen enimmäismääriin, ehdotuksia uusiksi omiksi varoiksi sekä ehdotuksen uuden kriisimekanismin luomiseksi. Komission ehdotuksessa omien varojen järjestelmä koostuisi osaksi edelleen tullimaksuista (ns. perinteiset omat varat), ALV-varasta, kierrättämättömään muovipakkausjätteen perustuvasta maksuosuudesta ja BKTL-varasta. Näiden osalta keskeisenä muutoksena olisi, ettei niihin enää sisältyisi nykyisiä Suomen EU-maksuja kasvattavia tasausmekanismeja tai mukautuksia, kuten esim. maksualennuksia.

Uusiksi omiksi varoiksi esitetään jo aiemmin ehdotettuja EU:n päästöoikeuksien huutokauppatuloihin perustuvaa nk. ETS 1 -omaa varaa ja hiilirajamekanismiin (CBAM) perustuvaa omaa varaa. Sen sijaan aiemmin ehdotettua ETS 2 -tuloihin perustuvaa omaa varaa ei enää esitetä.

Edellä mainittujen lisäksi komissio ehdottaa nyt kokonaan uusiksi omiksi varoiksi keräämättömään elektroniikkajätteen perustuvaa omaa varaa (e-waste), tupakkatuotteiden valmisteveroon perustuvaa omaa varaa (Tobacco Excise Duty Own Resource TEDOR) ja yli 100 miljoonan euron liikevaihdon yritysten maksuihin perustuvaa uutta omaa varaa (Corporate Resource for Europe, CORE), joka koskisi sekä EU:n yrityksiä että EU-alueella pysyvän toimipaikan omaavia kolmansien maiden yrityksiä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Monivuotinen rahoituskehys; SEUT artikla 312, Euratom-sopimus artikla 106a, erityinen lainsäätämisyjärjestys, yksimielisyys neuvostossa, Euroopan parlamentin hyväksyntä

Päätös omista varoista: SEUT artikla 311, kolmas kohta, Euratom-sopimus artikla 106a, erityinen lainsäätämisyjärjestys, yksimielisyys neuvostossa, Euroopan parlamentin kuuleminen

Käsittely Euroopan parlamentissa

Monivuotista rahoituskehystä koskevaan asetukseen ja omia varoja koskevaan päätöseen sovelletaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä, jossa neuvosto on ainoa lainsäätäjä.

Kun neuvosto on päässyt yksimielisyyteen monivuotisesta rahoituskehyksestä, tarvitaan asialle vielä Euroopan parlamentin hyväksyntä. Parlamentti voi joko hyväksyä tai hylätä ehdotuksen, mutta ei voi esittää siihen tarkistuksia.

Euroopan parlamentti linjasi prioriteettejaan tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen 7.5.2025 hyväksymässään päätöslauselmassa (P10_TA(2025)0090). Komissio esitteli ehdotuksensa parlamentin budjettivaliokunnalle 16.7.2025.

Parlamentin yhteisesittelijöinä toimivat tällä hetkellä monivuotisen rahoituskehysten osalta Siegfried Mureșan (EPP, Romania) ja Carla Tavares (S&D, Portugali) ja omien varojen osalta Sandra Gómez López (S&D, Espanja) ja Danuše Nerudová (EPP, Tšekki).

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 15.–17.10.2025.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 17.10.2025.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Rahoituskehykseen liittyvien säädösehdotusten suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön ja Ahvenanmaahan arvioidaan erikseen niistä myöhemmin annettavissa U-kirjelmissä. E-selvityksen (E 73/2025 vp) valmistelun yhteydessä Ahvenanmaan maakunnan hallitus toi esiin, että perustuslaillisiin erityispiirteisiin, joiden kunnioittamista niin komissio kuin Suomi rahoituskehyksen yhteydessä korostavat, kuuluvat myös itsehallintoalueet, kuten Suomen itsehallintoalue Ahvenanmaa, jonka toimivaltuuksia on kunnioitettava.

Taloudelliset vaikutukset

Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei voida luotettavasti arvioida ehdotuksen vaikutuksia Suomen kokonaissaantoihin. Ehdotettu korkea kehystaso huomioiden Suomen EU-maksut kasvaisivat kokonaisuudessaan noin 4,4 miljardilla eurolla tulevalla kehyskaudella, nykyisestä noin 17,8 miljardin euron tasosta. Tämä tarkoittaisi käyvin hinnoin noin 7,4 miljardin euron lisäystä kansallisesta talousarviosta maksettaviin EU-maksuihin rahoituskehyksen aikana. Maksujen kasvuun liittyy epävarmuuksia, sillä omien varojen järjestyksellään ehdotettujen muutosten kaikkia mahdollisia vaikutuksia ei ole vielä mahdollista arvioida. Arvioita tarkennetaan myöhemmin asian jatkovalmistelussa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Komission tiedonanto "A dynamic EU Budget for the priorities of the future - The Multianual Financial Framework 2028-2034", COM(2025) 570 final/2

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS / Eeva Kaunismaa

VAHVA-tunnus

EU/5/2025

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/430/2025-VNK-6

Paju Isabella

14.10.2025

Yksinkertaistamista koskevat lainsäädäntöpaketit (Omnibus) - tilanneselvitys

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 21.10.2025

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi yksinkertaisemmin ja nopeammin toimiva EU: tiedonanto lainsäädännön täytäntöönpanosta ja yksinkertaistamisesta 11.2.2025 (KOM (2025) 47 lopullinen). Tiedonanto julkaistiin komission työohjelman kanssa samanaikaisesti, ja siinä kuvataan komission näkemyksiä sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi seuraavien viiden vuoden aikana. Komissio raportoi vuosittain sääntelyn yksinkertaistamisesta ja täytäntöönpanoa koskevan työn edistymisestä. Vuosiraportti julkaistaan 21.10.2025.

Sääntelyn yksinkertaistamiseksi komissio on julkaissut vuoden 2025 aikana kuusi Omnibus-pakettia, joiden tarkoituksena on parantaa ja nopeuttaa EU:n politiikkojen ja säädösten toimivuutta EU:n kilpailukyvyyn vahvistamiseksi. Komissiolta on tulossa uusia sääntelyn yksinkertaistamista koskevia ehdotuksia esimerkiksi sotilaallisesta liikkuvuudesta, digitalisaatiosta, autoteollisuudesta ja ympäristöstä.

Yleisten asioiden neuvostossa saadaan tilanneselvitys puheenjohtajan Omnibus-paketteja koskevan edistymisraportin pohjalta.

Suomen kanta

Suomi ottaa puheenjohtajan tilanneselvityksen tiedoksi.

Suomen kannat perustuvat EU-lainsäädännön yksinkertaistamisesta ja täytäntöönpanosta annettuun E-kirjeeseen E 23/2025 vp.

Suomen tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely (E 58/2023 vp). Suomi tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Suomi toimii määrätietoisesti kilpailukyvyllä haitallisen EU-sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja joustavoittamiseksi sekä kansallisten erityispiirteiden huomioimiseksi. Osana strategisen kilpailukyvyn vahvistamista toimien tavoitteena tulisi olla nykyistä ennustettavampi ja vakaampi yritysten toimintaympäristö. (E 7/2025 vp) Suomi tukee myös komission aiempaa läpinäkyvämpää ja systemaattisempaa lähestymistapaa sääntelyn yksinkertaistamiseen ja hallinnollisen taakan vähentämiseen. (E 23/2025 vp EU-lainsäädännön yksinkertaistaminen ja täytäntöönpano)

Suomi pitää hyödyllisenä komission lähestymistapaa, jossa sääntelyä yksinkertaistetaan useita säädöskokonaisuuksia kattavilla, hallinnollisen taakan keventämiseen keskittyvillä Omnibus-paketeilla. On hyvä, että komissio on ilmoittanut tarkastelevansa yksinkertaistamistoimia laajemmin myös osana tulevia aloitteita. Suomi korostaa komission huolellisia vaikutusarviointeja ja sidosryhmien kuulemisia lainsäädännön valmistelussa. (E 23/2025 vp EU-lainsäädännön yksinkertaistaminen ja täytäntöönpano)

Suomi korostaa, että sääntelyn yksinkertaistamisessa tulisi keskittyä yrityksille kohtuuttoman raskaiden velvoitteiden karsimiseen, suhteettomien raportointivelvoitteiden määrän ja raportointitiheyden karsimiseen ja taakan keventämiseen erityisesti pk-yritysten osalta. Päällekkäisiin raportointivelvoitteisiin ja eri säädöksistä johtuvien velvoitteiden johdonmukaisuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota myös yksinkertaistamistyössä. Raportointivelvoitteiden valumista arvoketjussa isommilta yrityksiltä pienemmille tulisi mahdollisuuksien mukaan rajoittaa. (E 23/2025 vp EU-lainsäädännön yksinkertaistaminen ja täytäntöönpano)

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajan tausta-asiakirjassa todetaan, että Eurooppa-neuvosto kehotti lokakuussa 2024 kaikkia EU:n toimielimiä, jäsenvaltioita ja sidosryhmiä toimenpiteisiin unionin kilpailukyvyn vahvistamiseksi ja sisämarkkinoiden todellisen potentiaalin saavuttamiseksi. Valtioiden ja hallitusten päämiehet kehottivat Budapestin julistuksessa 8. marraskuuta 2024 käynnistämään yksinkertaistamisen vallankumouksen selkeän ja yksinkertaisen sääntelykehikon luomiseksi sekä hallinnollisen taakan vähentämiseksi.

Komissio julkaisi 11.2.2025 tiedonannon ”Yksinkertaisemmin ja nopeammin toimiva EU: tiedonanto lainsäädännön täytäntöönpanosta ja yksinkertaistamisesta” (COM(2025) 47 final). Tiedonannossa tuodaan esille, miten komissio aikoo seuraavan viiden vuoden aikana edistää EU-säädösten täytäntöönpanoa käytännössä sekä vähentää hallinnollista taakkaa ja yksinkertaistaa EU:n sääntöjä. Sääntelyn yksinkertaistamiseksi komissio on julkaissut vuoden 2025 aikana joukon Omnibus-paketteja, joiden tarkoituksena on parantaa sekä nopeuttaa EU:n politiikkojen ja säädösten toimivuutta EU:n kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Säädösehdotusten tavoitteena on yksinkertaistaa EU-sääntelyä kootusti useisiin säädöksiin liittyen ja keventää yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Neuvostossa Omnibus-paketteja käsittelee sitä varten perustettu Antici-alatyöryhmä.

Komission antoi helmikuussa 2025 Omnibus I -paketin, jolla pyritään vähentämään yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa säädöksissä, jotka liittyvät kestävyysraportointiin (CSRD), yritysten huolellisuusvelvoitteisiin (CSDDD) ja hiilirajamekanismiin (CBAM). Kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitteita koskevien tiettyjen velvoitteiden soveltamisen lykkäämistä koskeva ns. stop-the-clock ehdotus hyväksyttiin huhtikuussa 2025. CBAM:ista saavutettiin kesällä alustava trilogisopu, joka hyväksyttiin 29.9.2025 kilpailukykyneuvoston A-kohtana. Omnibus I -paketin muista

osista kolmikantaneuvottelut pyritään aloittamaan todennäköisesti marraskuussa 2025 ja saavuttamaan neuvottelusopu mahdollisimman nopeasti.

Komissio antoi helmikuussa 2025 Omnibus II -asetusehdotuksen InvestEU-ohjelman yksinkertaistamisesta ja vahvistamisesta. Ehdotuksesta saavutettiin syyskuussa 2025 alustava trilogisopu. Yhteistä maatalouspolitiikkaa (CAP) koskeva Omnibus III -asetusehdotus annettiin toukokuussa 2025. Mandaatti kolmikantaneuvotteluiden aloittamiseksi saavutettiin 3.9.2025. Kolmikantaneuvottelut parlamentin kanssa alkavat lokakuussa 2025.

Komission toukokuussa 2025 antama Omnibus IV -paketti sisältää useita asetus- ja direktiiviehdotuksia, jotka koskevat pk-yrityksiä koskevien sääntelykevennysten laajentamista pienille midcap-yrityksille sekä kohdennettuja päivityksiä useisiin harmonisoituihin alakohtaisiin EU:n tuotesäädöksiin digitalisaatioon ja yhteisiin eritelmiin liittyen. Omnibus IV paketin osa akkujen ja paristojen asianmukaisen huolellisuuden sääntöjen täytäntöönpanon lykkäämisestä on hyväksytty 18.7.2025, ja asetus on tullut voimaan 31.7.2025. Muista osista saavutettiin mandaatti kolmikantaneuvotteluiden aloittamiseksi EP:n kanssa 24.9.2025. Kolmikantaneuvottelut alkavat, kun EP on muodostanut oman kantansa.

Puolustusta koskevan Omnibus V -paketin ja tiettyjä kemikaaleja koskevien vaatimusten ja menettelyiden yksinkertaistamista koskevan Omnibus VI -paketin käsittely työryhmässä on kesken.

Komissiolta on tulossa uusia Omnibus-ehdotuksia esimerkiksi sotilaallisesta liikkuvuudesta, autoteollisuudesta, ympäristöstä ja digitalisaatiosta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Yksinkertaistamista koskevia Omnibus-ehdotuksia käsitellään Euroopan parlamentissa aiheen mukaan.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta kirjallinen menettely 15–17.10.2025

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 17.10.2025

U 8/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta EU-takauksen tehokkuuden lisäämiseksi sekä raportointivaatimusten yksinkertaistamiseksi (Omnibus II -ehdotus)

U 10/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta koskien päivämääriä, joista alkaen jäsenvaltioiden on sovellettava tiettyjen yritysten kestävyysraportteja ja asianmukaista huolellisuutta koskevia vaatimuksia (COM (2025) 80 final) (Omnibus I)

U 13/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final) ja asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final) (Omnibus I)

U 29/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta akuista ja paristoista sekä jätteakuista ja -paristoista koskien päivämäärää, josta alkaen jäsenvaltioiden on sovellettava asianmukaista huolellisuutta koskevia vaatimuksia (Omnibus IV)

U 30/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien ja asetusten muuttamiseksi pienten midcap-yritysten sääntelytaakan vähentämiseksi (Omnibus IV -ehdotukset)

U 31/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien ja asetusten muuttamiseksi digitalisaation ja yhteisten eritelmien osalta (Omnibus IV -ehdotukset)

U 38/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista viidennestä Omnibus-paketista (puolustus) sekä puolustusalan Mini-Omnibusista (Omnibus V)

U 43/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta, kosmeettisista valmisteista sekä EU-lannoitevalmisteiden asettamista saataville markkinoilla koskevien sääntöjen muuttamiseksi kemikaaleja koskevien tiettyjen vaatimusten ja menettelyjen yksinkertaistamiseksi (Omnibus VI -asetus) sekä ehdotuksesta aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta annetun asetuksen muuttamiseksi annetun asetuksen muuttamisesta (Stop-the-Clock-asetus) (Omnibus VI)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

13787/25

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Isabella Paju, VNK, p. +358 29 516 0395

VAHVA-tunnus

EU/430/2025

Liitteet

Viite

Valtioneuvoston kanslia

Muistio

EU/17/2025-VNK-56

Landes Sonja

13.10.2025

Lokakuun Eurooppa-neuvosto (23.-24.10.); päätelmäluonnos

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 21.10.2025

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yleisten asioiden neuvosto (21.10.) valmistelee lokakuun Eurooppa-neuvostoa (23.-24.10.) ja käy keskustelun Eurooppa-neuvoston päätelmäluonnoksesta.

Suomen kanta

Lokakuun Eurooppa-neuvoston (23.-24.10.2025) asialistalla ovat Ukraina, Lähi-itä, Euroopan puolustus ja turvallisuus, kilpailukyky ja kaksoissiirtymä, asuminen ja muuttoliike sekä muut asiat.

Ukraina

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukrainaan.

Suomi korostaa, että EU:n kunnianhimon tason tulisi säilyä korkeana Ukrainan tukemisessa. EU:n on luotava pidemmän aikavälin näkymä Ukrainan tukemiseen ja parannettava avun ennakoitavuutta. (UTP 41/2023 vp) Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi ja siihen kytkeytyen Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi. (E 21/2025 vp)

Suomi suhtautuu rakentavasti pyrkimyksiin käyttää Venäjän keskuspankin pysäytettyjä varoja Ukrainan tukemiseksi sekä pitää komission viimeaikaista aloitteellisuutta oikeasuuntaisena ja hyvänä pohjana jatkotyölle. Suomi on avoin Venäjän keskuspankin

pysäytettyjen varojen hyödyntämiseen liittyville erilaisille takausjärjestelyille. Osana kokonaisuutta olisi hyödyllistä selvittää myös vaihtoehtoja, jotka mahdollistaisivat joustavamman tavan kolmansille maille osallistua järjestelyyn. Suomi määrittää tarkemmat kannat ja vaihtoehdot takausjärjestelyihin myöhemmässä vaiheessa.

Suomi edellyttää, että Venäjän vastuu kansainvälisen oikeuden loukkauksista ja korvausvelvollisuus niistä aiheutuvista vahingoista toteutuu.

Suomi pitää tärkeänä, että Ukrainan tukea koskevat toimenpiteet toteutetaan nopeasti, joustavasti ja Ukrainan tarpeet huomioon ottaen. (UTP 41/2023 vp) Vahvan sotilaallisen tuen jatkuminen Ukrainalle edellyttää nopeita toimia EU:n puolustusteollisen pohjan vahvistamiseksi. (E33/2025).

Kestävä ja oikeudenmukainen rauha edellyttää Ukrainan neuvotteluaseman vahvistamista yhtäältä Ukrainalle toimitettavan aseavun ja muun tuen sekä toisaalta Venäjän taoudelliseen kykyyn vaikuttavien pakotteiden kautta. Suomi tukee EU:n lisäpakotteiden asettamista myös varjolaivastoa ja sen taustalla toimivia tahoja kohtaan.

Suomi katsoo, että Ukrainan ja Moldovan liittymisneuvotteluissa tulisi edetä ripeästi ja ensimmäiset neuvotteluklusterit avata viiveittä.

Lähi-itä

Osana kansainvälistä yhteisöä Suomi jatkaa ponnisteluja vakauden lisäämiseksi Lähi-itään. Tämä on tarpeen myös laajempien kansainvälisten jännitteiden purkamiseksi. (VNS 3/2024 vp)

Euroopan puolustus ja turvallisuus

Suomi pitää välttämättömänä Euroopan puolustuskyvyn nopeaa vahvistamista erityisesti Venäjän muodostamaan pitkäaikaiseen uhkaan vastaamiseksi. (E 21/2025 vp)

Suomi katsoo, että EU:n ja jäsenvaltioiden tulee ottaa enemmän vastuuta omasta turvallisuudestaan ja puolustuksestaan. (E 33/2025 vp) Suomi tukee Euroopan puolustusteollisen ja teknologisen perustan vahvistamista ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. (UJ 47/2023)

Vahvistettaessa Euroopan puolustusta Suomi painottaa erityisesti maataistelukykyä, sotilaallisen liikkuvuuden parantamista sekä ilma- ja ohjuspuolustusta. (E 33/2025 vp)

Suomi tukee puolustusrahoitusratkaisuja, joilla tosiasiallisesti vahvistettaisiin Euroopan puolustusta. (E 73/2025 vp)

Eurooppalaisen puolustuksen vahvistamisessa on keskeistä, että tukea suunnataan nimellisesti itäisen etulinjan maille. (E 21/2025 vp) Osana tämän tavoitteen toimeenpanoa unionissa on tärkeää viipymättä kehittää erityisesti droonien valvonta- ja torjuntakyvykkyksiä ja niiden keskinäistä yhteentoimivuutta.

Suomi pitää tärkeänä EU:n toimia puolustuksen ja suorituskykyjen vahvistamiseksi myös Naton puolustuksen ja pelotteen tukena. (E 21/2025 vp)

Kilpailukyky ja kaksoissiirtymä

Suomen näkemyksen mukaan EU:n strateginen kilpailukyky perustuu unionin omien vahvuuksien edelleen kehittämiseksi ja markkinaehtoisille ratkaisuille. Keskiössä ovat toimivat, vapaaseen liikkuvuuteen perustuvat sisämarkkinat sekä tehokas valtiontuki- ja kilpailupolitiikka, jotka osaltaan edistävät ennustettavuutta ja suotuisaa investointiympäristöä. (E 58/2023 vp)

Suomi pitää tärkeänä konkreettisia toimia sisämarkkinoiden vahvistamiseksi erityisesti palveluiden, tavaroiden ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden osalta ja korostaa kasvun hakemista mm. digitalisaatiosta. (E 58/2023 vp)

Kilpailukyvyn vahvistamiseksi tarvitaan toimia eri toimialojen rohkeaan uudistumiseen. Tämä edellyttää panostuksia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä digitalisaatioon. (E 8/2025 vp)

Suomi korostaa, että EU:n digitaalinen johtajuus, teollisuuden uudistuminen ja teknologisen omavaraisuuden vahvistaminen edellyttävät investointeja erityisesti murrosteknologioihin, kuten tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia, 6G sekä terveys- ja hyvinvointiteknologiat. (E 8/2025 vp)

Datatalouden edistäminen on keskeistä tuottavuusvaikutuksien kasvattamiseksi. Huomiota tulisi kiinnittää myös kyberturvallisuuteen ja turvalliseen kriittiseen digitaaliseen infrastruktuuriin sekä uuden teknologian mahdollisuuksiin tuottaa tehokkaampia ja parempia julkisia palveluita. (E 8/2025 vp)

Suomi korostaa avoimen, sääntöperustaisen ja vastuullisen kansainvälisen kaupan merkitystä Euroopan kilpailukyvyllä. (E 58/2023 vp)

Suomi pitää tärkeänä, että kauppapolitiikan, taloudellisen turvallisuuden toimenpiteiden, innovaatioiden ja kansainvälisten kumppanuuksien avulla vahvistetaan eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä. (E 15/2025 vp.)

Valtioneuvosto korostaa, että eurooppalaisen ilmastolain sisältämä vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoite on jo asettanut unionille pitkän aikavälin ilmastotavoitteen, mikä on vahvistanut unionin politiikkatoimien pitkäjänteistä ennakoitavuutta sekä elinkeinoelämälle tärkeää investointivarmuutta. (U 37/2025).

Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta asettaa EU:lle vuodelle 2040 90 prosentin nettopäästövähennystavoite, joka kattaa sekä päästöt että poistumat, edellyttäen että komission jatkotyötä ohjaavina periaatteina huomioidaan riittävällä tavalla maankäyttösektorin epävarmuudet, teknologianeutraalius, kustannustehokkuus ja teknologiset nielut. (U 37/2025).

Suomi tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Suomi toimii määrätietoisesti kilpailukyvyllä haitallisen EU-sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja joustavoittamiseksi sekä kansallisten erityispiirteiden huomioimiseksi. Osana strategisen kilpailukyvyn vahvistamista toimien tavoitteena tulisi olla nykyistä ennustettavampi ja vakaampi yritysten toimintaympäristö. (E 7/2025 vp).

Asuminen

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen. (E 73/2025 vp)

Muuttoliike

Suomi korostaa EU:n muuttoliikekysymyksissä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa toimia edistetään niin EU:n sisällä kuin suhteissa kolmansiin maihin.

Suomi edistää määrätietoisesti ratkaisuja, joilla estettäisiin ulkoisten toimijoiden mahdollisuuksia käyttää muuttoliikettä unioniin kohdistuvan vaikuttamisen välineenä. (E 58/2023 vp)

Pääasiallinen sisältö

Lokakuun Eurooppa-neuvoston (23.-24.10.2025) asialistalla ovat Ukraina, Lähi-itä, Euroopan puolustus ja turvallisuus, kilpailukyky ja kaksoissiirtymä, asuminen ja muuttoliike sekä muut asiat.

Ukrainan osalta Eurooppa-neuvosto on tarkoitus käsitellä Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan sen kaikissa ulottuvuuksissa, mukaan lukien EU:n tuki rauhanpyrkimyksille sekä EU:n jatkuva tuki Ukrainalle. Keskusteluissa on tarkoitus keskittyä siihen, miten tukea Ukrainalle voidaan lisätä esimerkiksi Venäjän pysäytettyjen varojen avulla.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella Lähi-idän tilanteesta ja erityisesti siitä, miten EU voi tukea käynnissä olevia pyrkimyksiä oikeudenmukaiseen ja kestäväan rauhaan sekä Gazan jälleenrakennukseen.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus jatkaa keskustelua Euroopan puolustusvalmiuden vahvistamisesta saaden esityksen puolustuksen tiekartasta. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus arvioida aiempien päätelmiensä täytäntöönpanon edistymistä ja antaa ohjeita jatko-toimista. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus kehottaa jäsenvaltioita nopeuttamaan konkreettisten aikataulujen ja hankkeiden avulla työtä EU:n tasolla määritetyillä ensisijaisilla suorituskäytännöillä. Tässä yhteydessä puolustusinvestointeja tulisi suunnata yhteishankintoihin Euroopan puolustusviraston (EDA) tuella ja hyödyntää SAFE-välineen tarjoamien mahdollisuuksia. Euroopan puolustusteollisuuden tuotantokapasiteettia tulisi lisätä.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus käsitellä kaikkien EU:n maa -, ilma - ja merirajojen puolustamista. Kokouksessa keskustellaan erityisesti EU:n itäisiin naapurimaihin kohdistuvista uhista. Droonien ja ilmapuolustusta tulisi kehittää kiireellisesti tiiviissä yhteistyössä Ukrainan kanssa.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus jatkaa keskustelua kilpailukyvystä sekä vihreästä ja digitaalisesta siirtymästä arvioidakseen edistymistä ja antaakseen lisäohjeita. Eurooppa-neuvoston on tässä yhteydessä tarkoitus käydä strateginen keskustelu EU:n keskipitkän aikavälin ilmastotavoitteen saavuttamista vuoteen 2040 mennessä. Digitaalisen siirtymän osalta Eurooppa-neuvoston odotetaan korostavan EU:n digitaalisen suvereniteetin vahvistamisen tärkeyttä. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella myös sääntelyn yksinkertaistamisesta.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella asumisen haasteista eri ulottuvuuksineen, kuten kohtuuhintaisten asuntojen saatavuudesta.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus tarkastella muuttoliikettä koskevien aiempien päätelmien täytäntöönpanon edistymistä.

Muiden asioiden osalta on tarkoitus käsitellä ainakin Moldovan tilannetta

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 15.–17.10.2025

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 17.10.2025

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Sonja Landes / VNK
p. 0295 161 104

VAHVA-tunnus

EU/17/2025

Liitteet

Viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/785/2022-VNK-10

Peltoniemi Maria

13.10.2025

Yleisten asioiden neuvosto 21.10.2025; Unionin yhteiset arvot ja Unkari; Euroopan parlamentin ehdotus neuvoston päätökseksi

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 21.10.2025

Eduskuntatunnus

E 80/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan parlamentti antoi 12.9.2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Euroopan parlamentti on käsitellyt Unkarin oikeusvaltiotilannetta viimeksi 24.4.2024 julkaisemassaan päätöslauselmassa.

Yleisten asioiden neuvoston asialistalla 21.10.2025 on SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen Unkarin kuuleminen. Kyseessä on järjestyksessään yhdeksäs kuuleminen. Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on tätä ennen pidetty yleisten asioiden neuvostossa kahdeksan kertaa, edellisen kerran 27.5.2025. Lisäksi neuvostossa on saatu tilannekatsauksia ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi 19.11.2024.

Kokouksessa ei tehdä asiasisältöä koskevia päätöksiä. Neuvoston kannanmuodostus ei siten ole tässä vaiheessa ajankohtaista.

Suomen kanta

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä EJ 4/2025 vp (E 17/2019 vp):

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on hyvin toimivan demokratian ja yksilön oikeuksien suojelun edellytys. Oikeusvaltioperiaatteella on merkitystä kansalaisille ja yrityksille kaikkialla EU:ssa sekä EU:n toiminnan uskottavuudelle myös globaalisti sen toiminnassa kansainvälisten kumppanien kanssa. On tärkeää, että unionissa jatketaan määrätietoisesti työtä oikeusvaltioperiaatteen ja unionin yhteisten arvojen ylläpitämisessä, sillä tämän avulla parannetaan eurooppalaisten demokratioiden häiriönsietokykyä ja keskinäistä luottamusta. Keskinäinen luottamus osaltaan varmistaa myös investointeja suosivan toimintaympäristön toteutumista sisämarkkinoilla.

Valtioneuvosto pitää arvokkaana komission tekemää työtä oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämiseksi ja oikeusvaltiovälineiden kehittämiseksi. Jotta unioni voi vastata tehokkaasti muuttuviin oikeusvaltiohaasteisiin, on tärkeää, että jo olemassa olevia oikeusvaltiovälineitä käytetään tehokkaasti ja toisiaan täydentävästi, ja että uusia välineitä kehitetään tarvittaessa myös jatkossa.

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä E 80/2018 vp:

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. Ne on huomioitava kaikessa EU:n ja jäsenvaltioiden toiminnassa, samoin kuin muut kansainvälisen oikeuden velvoitteet. Suomi jatkaa vaikuttamista sen puolesta, että EU:n yhteisistä arvoista pidetään unionissa tiukasti kiinni.

Toimia oikeusvaltion vahvistamiseksi on jatkettava. EU:n oikeusvaltiovälineitä tulee kehittää edelleen ja niiden tulee olla tarkoituksensa mukaisessa käytössä. Komissiolla on keskeinen rooli EU:n oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen varmistamisessa, ja on tärkeää, että komissio käyttää välineitään aktiivisesti.

On keskeistä, että Unkaria koskeva SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen menettely antaa neuvostolle vankan pohjan arvioida tilannetta ja tarkoituksenmukaista etenemistapaa. Menettelyn pohjana tulee olla asianmukainen, objektiivinen, luotettava ja todennettavissa oleva tieto. Kuulemisen pohjalta Suomi arvioi jatkomenettelyn.

Komissiolla on runsaasti asiantuntemusta, jota voitaisiin hyödyntää tässä prosessissa. Suomi on tukenut komission keskeistä roolia oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen seurannassa ja valvonnassa EU:ssa. Myös Euroopan neuvoston ja muiden tunnustettujen EU:n ulkopuolisten asiantuntijatahojen kuulemista prosessin edetessä voitaisiin tarvittaessa harkita.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan parlamentti hyväksyi 12.9.2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi SEU 7 artiklan 1 kohdan nojalla sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja (nk. Sargentinin raportti). Tämä on ensimmäinen kerta, kun parlamentti on tehnyt SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen ehdotuksen neuvostolle. Päätösehdotuksen taustalla on Euroopan parlamentin pitkään jatkunut huoli Unkarin oikeusvaltio- ja demokratiatilanteesta. Euroopan parlamentti totesi vuonna 2018 merkittävimmiksi huolenaiheiksi mm. oikeuslaitoksen itsenäisyyden, sananvapauden, korruption sekä vähemmistöjen, maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden oikeudet. Euroopan parlamentin esittämät huolet ovat laaja-alaisia, ja niitä on kuvattu yksityiskohtaisemmin E-kirjeessä E 80/2018 vp.

Euroopan parlamentti päivitti arvionsa Unkarin oikeusvaltiotilanteesta 24.4.2024 julkaisussa päätöslauselmassaan, jossa se katsoo yhteisten arvojen noudattamisen heikentyneen Unkarissa edelleen vuodesta 2018. Parlamentti katsoo niin ikään, että komission ja jäsenmaiden olisi edettävä SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaiseen sanktiomenettelyyn, mikäli Unkari ei edisty oikeusvaltiopuutteiden korjaamisessa. Parlamentti toteaa, että sen edellisen, 15.9.2022 annetun mietinnön jälkeen tilanne on joillakin osa-alueilla parantunut, useilla pysynyt edelleen huolestuttavana ja joillakin huonontunut entisestään. Lisäksi uusia vakavia ongelmia on syntynyt Unkarin hallituksen toimien seurauksena. Uusista huolenaiheista Euroopan parlamentti nostaa esiin muun muassa vuoden 2023 lopussa hyväksytyn kansallisen suvereniteetin suojelusta annetun lain.

Unkarin tilannetta on käsitelty yleisten asioiden neuvostossa tilannekatsauksen muodossa yhteensä kahdeksan kertaa: 16.10.2018, 12.11.2018, 19.2.2019, 9.4.2019, 22.9.2020, 14.12.2021, 15.11.2023 ja 19.11.2024. Kuulemisia Unkarin tilanteesta on käyty yleisten asioiden neuvostossa niin ikään kahdeksan kertaa: 16.9.2019, 10.12.2019, 22.6.2021, 23.5.2022, 18.11.2022, 30.5.2023, 25.6.2024 ja 27.5.2025. Viimeisimmässä kuulemisessa nousi esiin mm. perus- ja ihmisoikeuksien suojeleminen, erityisesti vähemmistöjen oikeudet, kansalaisyhteiskunnan tila, sananvapaus, median vapaus ja moninaisuus, EU:n ja kansainvälisten tuomioistuinten tuomioiden täytäntöönpano, korruptiontorjunta ja oikeusvaltiokertomuksen suositusten noudattamatta jättäminen.

Komission 8.7.2025 julkaistussa vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa tuodaan esiin Unkarin oikeusvaltiotilannetta. Raportin mukaan Unkarissa kansallinen tuomarineuvosto on jatkanut vuoden 2023 oikeuslaitoksen uudistuksen myötä saatujen valtuuksien käyttämistä ja tuomareiden nimittämistä ja urakehitystä koskevat uudet säännöt on otettu käyttöön. Joihinkin tuomareihin kohdistuu edelleen kohtuutonta painetta. Oikeuslaitoksen tehokkuus ja oikeusjärjestelmän digitalisointi ovat yleisesti ottaen korkealla tasolla. Vuosien 2024–2025 kansallisen korruptionvastaisen strategian ja siihen liittyvän toimintasuunnitelman täytäntöönpano on käynnissä, mutta tärkeitä toimia on vielä vireillä. Unkarissa korruption rikoksista annettujen tuomioiden määrä on vähentynyt, eikä korkean tason korruption torjunnassa ole edistytty. Uusien lobbaus- ja työsuhteen jälkeisten sääntöjen hyväksymisessä ei ole vielä edistytty. Poliittisten puolueiden ja vaalikampanjoiden rahoituksen läpinäkyvyydessä on edelleen keskeisiä puutteita. Kilpailu julkisissa hankinnoissa on Unkarissa parantunut, ja kansallisiin ja EU:n rahastoihin liittyviin hankintoihin sovelletaan edelleen eriasteista valvontaa. Tiedotusvälineiden moniarvoisuutta uhkaaviin tekijöihin ei ole Unkarissa puututtu ja toimittajat kohtaavat edelleen lukuisia ja vakavia haasteita työssään. Toimittajia ja tiedotusvälineitä on tutkittu suvereniteettiviranomaisen toimesta väitetysti "ulkomaisten etujen palvelemisesta", ja pääsy yleisen edun mukaisiin tapahtumiin ja lehdistötilaisuuksiin evätään valikoivasti. Hallitus käyttää edelleen laajasti hätävaltuuksiaan, mikä heikentää oikeusvarmuutta ja vaikuttaa yritysten toimintaan sisämarkkinoilla. Lainsäädäntöprosessi on edelleen vakava huolenaihe, sillä tietyt tärkeät prosessit eivät ole sidoksissa julkisen kuulemisen vaatimuksiin. Kansalaisyhteiskunnan heikkenevä toimintaympäristö ja oikeudellinen epävarmuus estävät entisestään kansalaisten toimintatilaa.

Unkari oli saanut vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksessa oikeuslaitoksen toimintaan, korruptiontorjunnan viitekehukseen, median vapauteen ja moninaisuuteen sekä hallintojärjestelmän osien keskinäiseen valvontaan liittyviä suosituksia. Komission mukaan Unkari oli edistynyt vain yhden suosituksen edistämisessä kahdeksasta. Vuonna 2025 Unkarille annettiin näihin samoihin teemoihin liittyviä suosituksia.

Viimeisen vuoden aikana oikeusvaltiotilanteen Unkarissa voidaan katsoa edelleen heikentyneen, erityisesti kansalaisyhteiskunnan tilaan ja vähemmistöjen suojelemaan liittyen. Unkarin parlamentti hyväksyi 18.3.2025 lakimuutokset, joilla lastensuojelun verukkeella mahdollistetaan sakkojen määrääminen sellaisten tapahtumien osallistujille ja järjestäjille,

joissa käsitellään eri sukupuoli ja seksuaalisia suuntautumisita, kuten vuosittainen Pride-tapahtuma.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Unionin perustana olevista arvoista säädetään SEU 2 artiklassa.

SEU 7 artiklan mukainen mekanismi jakaantuu kahteen vaiheeseen, SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaiseen ensimmäiseen vaiheeseen (ennaltaehkäisevä vaihe) ja SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaiseen toiseen vaiheeseen (sanktiomahdollisuus).

SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan, Euroopan parlamentin tai Euroopan komission perustellusta ehdotuksesta Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan todeta jäsentensä neljän viidesosan enemmistöllä, että on olemassa selvä vaara, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja. Ennen tämän toteamista neuvosto kuulee kyseistä jäsenvaltiota ja voi, tehden ratkaisunsa samaa menettelyä noudattaen, antaa sille suosituksia.

SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti todeta, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja. Tämän jälkeen neuvosto voi määräenemmistöllä päättää sanktioista. Asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet, mukaan lukien äänioikeus neuvostossa, voidaan pidättää väliaikaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentti on käsitellyt Unkarin oikeusvaltiotilannetta mm. seuraavasti: Euroopan parlamentin päätöslauselmat 2015/2700(RSP), 2017/2656(RSP), 2017/2131(INL), 2020/2513(RSP) ja mietintö 2018/0902R(NLE) ja tähän liittyvä päätöslauselma C9 0000/2022, sekä päätöslauselma 2024/2683(RSP).

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 15.–17.10.2025.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 17.10.2025.

E 80/2018 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan.

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Ei taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

SEU 7 artiklan menettelyä sovellettiin ensimmäistä kertaa joulukuussa 2017, kun komissio teki perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi SEU 7 artiklan 1 kohdan soveltamisesta Puolan oikeusvaltiotilanteeseen. Pääministeri Tuskin johtaman hallituksen aloitettua toimessaan joulukuussa 2023, Puola on muuttanut suhtautumistaan EU-tasolta esitettyihin oikeusvaltiohuoliin. Komissio ilmoitti 6.5.2024 katsovansa Puolan oikeusvaltiotilanteen parantuneen siinä määrin, ettei SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaista selvää vaaraa oikeusperiaatteen vakavalle loukkaukselle enää ole, ja ilmoitti neuvostolle ja Euroopan parlamentille aikeistaan peruuttaa Puolaa koskeva perusteltu ehdotus. SEU 7 artiklan mukainen menettely päättyi 29.5.2024, kun komissio peruutti Puolaa koskevan perustellun ehdotuksen sen jälkeen, kun asiasta oli keskusteltu yleisten asioiden neuvostossa 21.5.2024. (ks. tarkemmin E 7/2018 vp ja jatkokirje EJ 7/2024).

Unkari nosti lokakuussa 2018 EU:n tuomioistuimessa kanteen Euroopan parlamenttia vastaan tässä perusmuistiossa käsitellyn parlamentin 12.9.2018 hyväksymän perustellun ehdotuksen kumoamiseksi menettelyllisin perustein (asia C-650/18). EU:n tuomioistuin hylkäsi Unkarin kanteen tuomiollaan 3.6.2021 ja katsoi, että Euroopan parlamentti jätti perustellusti ottamatta huomioon äänestämästä pidättäytymiset laskiessaan annettuja ääniä kyseistä päätöslauselmaa annettaessa.

Useat Euroopan ja kansainvälisen tason toimijat, kuten Venetsian komissio ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu, ovat ilmaisseet huolensa Unkarin oikeusvaltiotilanteesta.

Komissio on nostanut Unkaria vastaan unionin tuomioistuimessa useita kanteita, joilla on liittynyt unionin arvojen kunnioittamiseen. EU-tuomioistuimessa on vireillä 19.12.2022 komission Unkaria vastaan nostama jäsenyyssvelvoitteiden rikkomista koskeva kanne, joka liittyy Unkarissa 2021 hyväksyttyyn lainsäädäntöön, jolla kielletään mm. homoseksuaalisen materiaalin esittäminen alle 18-vuotiaille, ja esimerkiksi homoseksuaalisuudesta ja sukupuolen korjaamisesta kertominen kouluissa. Kanne julkaistiin EU:n virallisessa lehdessä 13.2.2023 asianumerolla C-769/22. Komission mukaan lailla rikotaan sisämarkkinasääntelyä (esim. audiovisuaalisen median direktiivi, sähköisen kaupan direktiivi) sekä yksilöiden perusoikeuksia ja EU:n arvoja. Suomi osallistuu väliintulijana kanneasian käsittelyyn tukien kantajana olevaa komissiota. Julkisasiamies antoi asiassa 5.6.2025 ratkaisuehdotuksensa, jossa se totesi, että estämällä pääsyn LGBTIQ-sisältöön tai rajoittamalla sitä Unkari on rikkonut unionin oikeutta. Lisäksi julkisasiamies ehdotti, että unionin tuomioistuimen olisi todettava myös SEU 2 artiklan, jossa vahvistetaan Euroopan unionin perusarvot, itsenäinen rikkominen.

EU-tuomioistuimessa on vireillä myös 4.12.2024 komission Unkaria vastaan nostama jäsenyyssvelvoitteiden rikkomista koskeva kanne, joka liittyy Unkarissa vuonna 2023 hyväksyttyyn lainsäädäntöön kansallisen suvereniteetin suojelusta ulkomaisilta vaikutteilta. Lailla on perustettu Unkarin kansallista suvereniteettia valvova viranomainen, jolla on laajat toimivaltuudet, mutta joka ei ole minkään valvontamekanismin alainen. Suvereniteetin suojelusta annetulla lailla on pelotevaikutus vapaaseen ja demokraattiseen keskusteluun unkarilaisessa yhteiskunnassa. Komission mukaan lailla rikotaan mm. sisämarkkinasääntelyä, yksilöiden perusoikeuksia sekä tietosuojasääntelyä. Komission kanne julkaistiin EU:n virallisessa lehdessä 6.1.2025 asianumerolla C-829/24. Suomi osallistuu väliintulijana kanneasian käsittelyyn tukien kantajana olevaa komissiota.

Unkari on viime vuosina hyväksynyt uusia lakeja ja perustuslaillisia muutoksia, joilla heikennetään entisestään vähemmistöjen ja kansalaisyhteiskunnan asemaa. Unkarin

parlamentti hyväksyi maaliskuussa 2025 LGBTIQ-yhteisön asemaa merkittävästi heikentävän kokoontumislakimuutoksen, jolla mm. kielletään Pride-kulkue sakkotuomion uhallla ja sallitaan kasvojentunnistushjelmien käyttö tällaisiin kokoontumisiin osallistuvien tunnistamiseksi. Lisäksi Unkarin hallitus jätti Unkarin parlamentille 14.5.2025 uuden kiistanalaisen lakiesityksen, joka antaisi suvereniteetinsuojeluvirastolle mahdollisuuden asettaa mustalle listalle ulkomaista rahoitusta (ml. EU-avustuksia) saavat organisaatiot, mikäli se määrittelee ne uhaksi kansalliselle itsemääräämisoikeudelle.

Asetus yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi (2020/2092) tuli voimaan vuoden 2021 alussa. Asetuksella luodaan ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja unionin varojen vastaanottamisen välille (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen). Puola ja Unkari nostivat maaliskuussa 2021 asetusta koskevat kumoamiskanteet EU:n tuomioistuimessa (C-156/21 ja C-157/21). Suomi oli asioissa väliintulijana tukien asetuksen pysymistä voimassa ja kanteiden hylkäämistä. EU:n tuomioistuin hylkäsi maiden kumoamiskanteet helmikuussa 2022. Tuomioistuimen mukaan ehdollisuusasetuksella on asianmukainen oikeusperusta ja se on linjassa mm. SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn kanssa.

Komissio käynnisti ehdollisuusasetukseen perustuvan menettelyn Unkarin osalta huhtikuussa 2022. Menettelyn myötä komissio päätyi antamaan neuvostolle täytäntöönpanopäätösehdotuksen unionin budjetin suojaamiseksi Unkarissa havaittujen oikeusvaltioperiaatteen rikkomusten vuoksi 18.9.2022 (kts. E 117/2022 vp). Neuvosto hyväksyi 15.12.2022 neuvoston täytäntöönpanopäätöksen, jolla Unkarin koheesiosaannosta jäädettiin 6,3 miljardia euroa. Ehdollisuusasetuksen mukaisesti komission tulee raportoida Unkarin edistymisestä korjaavien toimenpiteiden edistämisessä vuoden kuluttua täytäntöönpanopäätöksen antamisesta. Komissio esitti arvionsa Unkarin toimien edistymisestä 13.12.2023 ja 16.12.2024. Komissio ei kummassakaan päätöksessä esittänyt muutoksia vuonna 2022 annetun neuvoston täytäntöönpanopäätöksen mukaisiin toimiin, sillä sen mukaan Unkari ei ollut edennyt riittävästi siltä edellytyksistä korjaavissa toimenpiteissä. Unkari on nostanut 26.2.2025 komissiota vastaan unionin yleisessä tuomioistuimessa kanteen komission 16.12.2024 antaman ehdollisuusasetusta koskevan päätöksen kumoamiseksi.

Unkarin parlamentti hyväksyi 3.5.2023 oikeuslaitoksen uudistuksia koskevan lainsäädäntöpakettin, jolla mm. vahvistetaan valtakunnallista tuomarineuvostoa, poistetaan viranomaisten mahdollisuus tehdä valitus perustuslakituomioistuimeen ja tehdään muutoksia oikeuslaitoksen nimityskäytäntöihin. Laki tuli voimaan 1.6.2023 ja Unkarin hallitus katsoo sen myötä täyttäneensä nk. rahoituksen horisontaalasetuksen (CPR-asetus) mukaisten horisontaalisten edellytysten vaatimukset oikeuslaitoksen riippumattomuuden osalta sekä oikeuslaitosta koskevat välitavoitteet elpymissuunnitelman osalta. Komissio vapautti 13.12.2023 Unkarille 10,2 miljardia euroa CPR-asetuksen nojalla jäädytetystä koheesiorahoituksesta.

Komissio antoi 30.9.2020 ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen, jossa esitetään yhteenveto jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta ja EU:n tasolla tapahtuneesta merkittävästä kehityksestä sekä kutakin jäsenvaltiota koskevat maakohtaiset luvut (27 kpl). Komissio antoi 8.7.2025 kuudennen vuotuisen oikeusvaltiokertomuksensa. Syyskuun yleisten asioiden neuvostossa 16.9.2025 käytiin keskustelu oikeusvaltiokertomuksen yleisestä osasta sekä oikeusvaltiotilanteen yleistä suuntausta tietyissä ehdokasmaissa koskeva näkemystenvaihto Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian osalta. Maakohtaisia dialogeja on käyty yleisten asioiden neuvostossa viimeksi 27.5.2025 (Ruotsi, Belgia, Slovakia) ja 24.6.2025 (Suomi). Keskustelua tullaan jatkamaan yleisten asioiden neuvostossa 17.11.2025 alustavan tiedon mukaan Bulgarian, Tšekin, Irlannin ja Saksan osalta.

Asiakirjat

Euroopan parlamentin päätöslauselma 12.9.2018 ehdotuksesta, jolla neuvostoa pyydetään toteamaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja [2017/2131(INL)]. Euroopan parlamentin mietintö 15.9.2022, [2018/0902R(NLE)], joka on jatkoa Euroopan parlamentin mietinnölle vuodelta 2018 sekä Euroopan parlamentin päätöslauselma 24.4.2024 [2024/2683(RSP)].

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS, Maria Peltoniemi, puh: +358 295 60537.

VAHVA-tunnus

EU/785/2022

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet